

Foto: Rácheľ Polňhová

Jeruzalém, leden 2022

RABÍNSKÉ SLOVO Pamatuj, co ti učinil Amálek – Hitler **2**

RECENZE Seriálové tipy **4**

ROZHOVOR Kantor má zodpovědnost vůči tradici i komunitě **6**

VÝROČÍ Plzeňská obec ve Staré synagoze připomněla 80. výročí transportů **8**

HISTORIE Stručně o Wannsee **10**

VÝSTAVA Kořeny Hany Alisy Omer **11**

TRADICE Chevra kadiša gomlej chasidim **12**

IZRAEL Jeruzalémský sníh **13**

IZRAEL Masarykova vesnice **14**

VÝROČÍ Rabín Nathan Ehrenfeld **15**

LITERATURA Dva literární buřiči z Ameriky **16**

TRADICE Požehnání patnácté **17**

KULTURA Kulturní program únor–březen 2022 **18**

PÍSNÍČKA Haleluja be-cilcelej šama **20**

Milí čtenáři,

letos nás kalendář a počasí trochu šálí... Oslavili jsme Tu bi-švat jako poslíčka jara – a napadl nám sním – a to dokonce ve Svatém městě uprostřed Izraele! Tento nevšední zážitek jsme si nemohli nechat ujít, a proto na následujících stránkách najdete i krátkou fotoreportáž z bílého Jeruzaléma. Kromě Jeruzaléma přinášíme další izraelský pozdrav z kibucu Kfar Masaryk. Jak název napovídá (a jak možná někteří i vědí), tento kibuc, který nese jméno našeho prvního prezidenta, spoluzaložili čeští přistěhovalci.

I v tomto čísle pokračujeme s naší sérií rozhovorů s duchovními autoritami židovských obcí a komunit v Česku. Na řadě podle abecedy je nyní Děčín – a tak jsme si popovídali s Ivanem Kohoutem, který je zároveň i kantorem komunity Bejt Simcha, o jeho práci a zeptali se ho na srovnání duchovního života obou společenství.

Redakce se také postarala o to, abyste i v tomto čísle našli několik zajímavých recenzí na kulturní události, literaturu a kinematografii s židovskou tematikou.

Jak je tomu v židovském kalendáři zvykem, letošní rok nám přichystal jeden měsíc navíc – Purim tedy oslavíme až měsíc následující (adar šeni), nicméně pro ty méně trpělivé je tady nyní tzv. *Purim katan* – více o tomto malém svátku se dočtete v aktuálním rabínském slovu.

V tom občanském kalendáři nás zase nedávno minulo datum 27. ledna – právě tento den byl prohlášen Valným shromážděním OSN jako Mezinárodní den památky obětí holocaustu. I my jako redakce se tedy chceme ještě se zpožděním připojit při této příležitosti k uctění památky obětí šoa a *vzpomínáme...*

VAŠE REDAKCE

Pamatuj, co ti učinil Amálek – Hitler

(K Malému svátku Purimu – Purim katan)

Letošní rok 5782 je přestupným rokem, a proto v něm máme dva měsíce adary – první a druhý adar. Čtrnáctého dne prvního adaru, v úterý 15. února slavíme Purim katan a ve středu 16. února slavíme v Jeruzalémě (a dalších opevněných městech) Šušan Purim katan. Je to takový „mini svátek“.

Nepronášíme kajicnou modlitbu *tachanun* a *Žalm 20*. V tyto dny se nepostíme a nepronášíme smuteční proslovy. Je dobrým zvykem v tuto dobu uspořádat menší hostinu a radovat se o něco více než v jiný všední den.

Teprve o měsíc později, v druhém adaru, ve čtvrtek 17. a v pátek 18. března (14. a 15. adar II.) slavíme se vším veselím a v opravdové radosti svátek *Purim* a v Jeruzalémě *Šušan Purim*.

Amálek

Úvodem si připomeňme dvě tragické události, z nichž jedna se udála přímo na Purim. O purimové noci z 8. na 9. března 1944 byl nacisty v Osvětimi zlikvidován tzv. rodinný tábor. Během několika hodin bylo v plynových komorách zavražděno 3792 osob. Byla to největší masová vražda československých Židů.

Letos 20. ledna jsme si také připomněli osmdesáté výročí konference ve Wannsee poblíž Berlína, na níž se jednalo o koordinaci konečného řešení židovské otázky. Konferenci předsedal Reinhard Heydrich, tehdejší zastupující říšský protektor protektorátu Čechy a Morava.

Podobně jako Hitler, tak i Haman v Knize Ester měl v plánu vyvraždit všechny židovské obyvatele mnohonárodnostní Perské říše. Přípravoval smrt všech Židů ve 127 zemích a provinciích náležejících Perské říši. Haman posílá dopisy všem královským satrapům, místodržitelům a velmožům z jednotlivých národů se svými instrukcemi, které se dají shrnout do těchto slov:

הַשְׂמִיד לְהַרְגֹּת וּלְאַבְדֹת כָּל-הַיְהוּדִים מִנְעַר וְעַד-צָפוֹר וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד, בְּשָׁלוֹשָׁה עֶשְׂרֵי לְחֹדֶשׁ שְׁנִימִים-עֶשְׂרֵי הוּא-חֹדֶשׁ אָדָר.

Vyhladit, povraždit a zahubit všechny Židy od mládenců po starce, děti i ženy, v jednom

dni, třináctého dne dvanáctého měsíce – to je měsíc adar. (Ester 3,13)

Vyhladit všechny Židy v jednom dni – to je bezprecedentní rozhodnutí nemající v lidských dějinách obdoby. Židé v zemi Izrael, a zvláště pak v diaspoře poznali útlak, ponižování, vyhánění ze zemí a měst a nesčetné pogromy, ale nikdy to nedospělo k totálnímu vyhlazení. Ani náboženská příčina nebyla tou, která by Hamanovi zavdala důvod k úplné záhubě Židů. Toto „druhé vydání“ Hamanova úmyslu se proměnilo v každodenní praxi během holocaustu. Zde vidíme společné rysy mezi Hamanem a Hitlerem. Lze říci, že Hamanovo rozhodnutí o záhubě Židů bylo čistě antisemitské a nemělo žádné „racionální“ opodstatnění, například v podobě zápasu o půdu, vlast nebo o náboženství.

Ničím neopodstatněná nenávisť k synům Izraele je myšlenka Amáleka, který vytáhl do boje proti národu Izraele, aniž by s ním měl jakýkoli spor či rozbroj (viz Exodus 17,8–16 a Deuteronomium 25,17–19). Když Haman, potomek amáleckého krále Agaga, chtěl úplně vyhubit Židy v Achašvetrošově říši, tak to bylo projevem propastné nenávisti a popření jejich práva na život. Vždyť Haman říká králi, že *אֵין-יְשׁוּבָה לְהַיִּיקָם* – *nestojí za to, je nechávat (žít v zemi)*, tak Židy degradoval z lidí na neživou věc. Tím pádem jejich úplná záhuba je myslitelná a nepovede k výčitkám svědomí – vždyť se jedná o věci a ne o lidi. Proč je nenávisť zaměřena pouze proti Židům? Profesor David Flusser uvádí, že je zajímavé, když jeden Žid Mordechaj pošramotí ego takového člověka, jako je Haman, tak ten se stává úhlavním nepřítelem všech Židů – *הַיְהוּדִים צָרָר* (Ester 8,1). Tak by Haman nejednal v případě, že by se setkal s člověkem, který by jej stejně iritoval jako Mordechaj, ale nebyl by Židem. Haman by svou nenávisť nerozšířil na veškerý jeho lid jako v případě Mordechajově.

Proč tomu tak je? Podle Flussera se zdá, že odpověď je prostá. Přece židovský národ je *národem Hospodinova zvláštního vlastnictví* a celý byl vyvolen stát se *královstvím kněží a svatým národem* (Exodus 19,5–6). Dokonce i když si toho není Haman sám vědom, sama vyvolenost Izraele ho téměř spontánně přivádí k tomu, aby svou nenávisť, kterou chová k jedinému Židovi, rozšířil na celý lid.

V mnoha případech podobných tomu Hamanovu, počátkem brutálního antisemitismu bývalo setkání judofobního „vůdce“

Purimová řehtačka – ra'asha, kerým se dělá hluk v okamžiku, kdy kantor čte v Esterině svitku Hamanovo jméno, aby je nebylo slyšet.

Tato dřevěná řehtačka s hákovým křížem byla vyrobena roku 1947 přeživšími koncentrační tábory v Evropě během druhé světové války, aby připomněla nedávnou dobu moderního Hamana – Hitlera. Lidé, kteří ji vyrobili, byli v tomto roce drženi v britských táborech na Kypru po neúspěšných pokusech dostat se nelegálně do tehdy ještě existující Britské mandátní Palestiny.

Uprostřed hákového kříže je na jedné straně napsáno „ויתלו – a pověsili“ a na druhé straně „אח המן – Hamana“ (Ra'asha je majetkem Muzea židovského umění Heichal Shlomo v Jeruzalémě).

foto archiv autora

s jakýmsi jedním Židem, který v něm vzbudil obrovskou zlost a zlobu. Na počátku naší moderní doby již neexistoval zvyk hluboko se klanět vezírovi jako ve starověké Persii, ale byli nežidovští majitelé obchodů, kteří nebyli schopni konkurovat židovským obchodníkům, což mnohdy bylo zapříčiněno jejich nedostatečným obchodním duchem a talentem. Židé byli též silnou konkurencí svým nežidovským kolegům i ve svobodných povoláních. Tehdy se v evropských městech začaly objevovat antisemitské strany, začaly se vydávat antisemitské noviny a jiné tiskoviny, které šířily šílenou nenávist k židovskému národu jako celku. Tato jejich odporná ideologie se stala odrazovým můstkem pro největšího zločince všech dob, pro Hitlera.

Z nedávné historie

Hitler se změnil v šíleného odpůrce Židů také po setkání s jedním z nich. Ten Žid mu však nic neudělal, dokonce s ním ani nepromluvil. Bylo to ve Vídni před první světovou válkou. Hitler byl tehdy již člověkem s obrovskými ambicemi, ale zatím nebyl vůdcem žádného národa, spíše naopak. Nebyl moc úspěšný ani v profesionálním, ani v osobním životě. Ambiciózní Hitler byl však plný nenávisti vůči společnosti, která mu nechtěla dát možnost, aby v ní zakotvil na pro něj důstojném místě. Není třeba zdůrazňovat, že v tomto směru nevyvinul žádnou snahu a jeho frustrace se tak neustále zvyšovala. Tu však jeho nenávist dostala konkrétní cíl: na vídeňských ulicích potkával východoevropské Židy v jejich tradičním oblečení, což v něm zažehlo iracionální nenávist vůči Židům, které vinil ze všeho, včetně svých neúspěchů, na nichž samozřejmě Židé neměli žádný podíl.

Jak u Hamana, tak u Hitlera byla slepá nenávist k Židům. Hluboká nenávist postrádající jakéhokoliv racionálního základu.

Hitler se v jednom rozhovoru dokonce přiznal, že nevěří v myšlenku árijské rasy, která jako by zaštiťovala a opravňovala jeho zločinné činy.

U Hamana a Hitlera vidíme, že jejich nenávist k Židům byla spojena s obrovskou touhou po moci a chorobným velikášstvím. Dnes víme, že Hitler měl zájem na velikosti a slávě svého národa, pokud to naplňovalo jeho sny. Nakonec byl však ochoten obětovat celý svůj národ, o kterém tak mnoho hovořil, že jej miluje.

Haman a Hitler představují nejznámější antisemity na světě. Hitler díky svým zločinům, a Haman díky neúspěchu ve svých genocidních plánech – které byly ve své podstatě mnohem nebezpečnější, neboť počítaly s vyvražděním všech Židů ve všech částech Perské říše během jednoho jediného dne, 13. adaru (Ester 3,13). Tajný Hamanův plán konečného řešení židovské otázky nedával ani jednomu z nich šanci na útěk a záchranu života. Haman a jeho deset synů, kteří se spolu s otcem aktivně podíleli na genocidním plánu, byli popraveni, a tak byla vydlážděna cesta k záchraně Židů. Hitlerovi se částečně jeho plán genocidy podařil, což stálo náš národ šest milionů nevinných obětí. Hitler a jeho nohsledi právem skončili podobně jako Haman a jeho synové.

Trocha gematrie

Není náhodou, že v tradičně psaných Esteriných svitcích se uvádějí jména tří z deseti popravených Hamanových synů, každé s jedním menším písmenem: פֶּרְשֵׁיָהוּ, פֶּרְמִשָּׁתָא, פֶּרְמִשָּׁתָא a אֶתְרִי (Est 9,7–9). Tři malá písmena ve jménech: פ, ש a ר mají číselnou hodnotu – gematrii 707, tedy hebrejský letopočet (5)707, což odpovídá období od 26. září 1946 do 14. září 1947 gregoriánského kalendáře. Norimberský

Pokračování článku na další straně

PROGRAM BEJT SIMCHA

Únor – březen 2022

S ohledem na situaci a vládní opatření budou aktivity Bejt Simcha i nadále probíhat také formou online setkání prostřednictvím Skypu. Chcete-li se zúčastnit, přidejte si do Skype kontaktů našeho kantora Ivana Kohouta, Skypejmeno: ivankohout

NÁBOŽENSKÉ AKCE – BOHOSLUŽBY

Kabalat šabat

Každý pátek od 17:00 hod.
(Židovská radnice – 3. patro,
Maiselova 18, Praha 1)

OSLAVY SVÁTKŮ

16. 3. v 18.00 Purim

Ve středu 16. března proběhne **Purimová oslava** Bejt Simcha – kantilace Megilat Ester a poté purimové veselí a občerstvení.
Masky vítány!
Registrace možná na emailu
kehila@bejtsimcha.cz do 14. 3. 2022

Bejt Simcha

Maiselova 18, 110 00 Praha 1
telefon: 603 393 558
e-mail: kehila@bejtsimcha.cz
web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v **elektronické podobě** na www.maskil.cz

b) v **tištěné podobě** za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 603 393 558, e-mail: redakce@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5×8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

Seriálové tipy

proces, v němž byli souzeni pohlaváři nacistického režimu v Německu odpovědní za hrůzy druhé světové války a za holokaust, začal 20. listopadu 1945 a skončil 1. října 1946, tedy 6. tišrej roku 5707. Stejně jako Haman a jeho deset synů mělo skončit na šibenici jedenáct válečných zločinců. Popraveno bylo však jen deset nacistických pohlavářů, tím jedenáctým měl být Hermann Göring, který však den před popravou spáchal sebevraždu. Julius Streicher, vydavatel nacistického odporně antisemitského týdeníku *Der Stürmer* (*Útočník*) těsně před popravou 16. října prohlásil: „Das ist Purimfest 1946!“

Je to náhoda nebo skryté proroctví zakódované v knize Ester? Vždyt v samotném Esteřině svitku je mnoho skrytého, dokonce se v ní výslovně nevyskytuje ani jednou slovo Bůh či Hospodin. My však víme, že Všemohoucí je skryt jakoby za scénou a řídí kroky všech zúčastněných.

Na zlost všem nenávisníkům jsme byli díky Božímu milosrdenství zachráněni, k čemuž nemálo napomohly též víra a odvaha královny Ester a Mordechaje. Ke konci Esteřina svitku (Ester 8,16) se uvádí, že לְיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשִׁשְׁרֵי וְיָקָר – *Židům vzešlo světlo a radost, jásoť a úcta.*

Číselná hodnota písmen tvořících slovo Purim – פּוּרִים je 843. Shodnou číselnou hodnotu (gematrii) mají slova שמחה, אהבה וברכה, הצלחה, יופי, חן – *radost, krása, úspěch, láska a požehnání.* To vše je také vlastní našemu krásnému a veselému svátku Purimu, který každoročně slavíme.

Co se týče našich úhlavních nepřátel, Hamana a novodobého Amáleka Hitlera, musíme se řídit slovy לא לשכוח ולא לסלוח – *nezapomenout a neodpustit.* Avšak nesmíme stále hledět do minulosti. Náš pohled musí být upřen do budoucnosti. Musíme střežit a dále rozvíjet odkaz našich předků, a především vychovávat v židovském duchu budoucí generace – naše děti a vnoučata. Nejen to, mladé židovské pokolení má být též na co hrdé. Náš národ přestál mnoho zlých a tragických období, ale nebyli jsme vždy pasivními oběťmi. Měli jsme své hrdiny, kteří se v nejtemnějších dobách pro nás i pro lidstvo nebáli pozvednout zbraň a bojovat proti starověkým i moderním tyranům a našim úhlavním nepřátelům.

RABÍN DANIEL MAYER

Dívka z Osla

Netflix přináší novou thrillerovou sérii – *Dívku z Osla* – která vznikla v norskoo-izraelské koprodukcí a natáčela se na více než sto místech po celém Izraeli, Egyptě a Norsku.

Desetidílné drama, v režii Stiana Kristiansena a Uriho Barbashe, začíná únosem mladé dívky Piy z Norska, která odcestovala na Sinaj se dvěma izraelskými přáteli. Únoscem je ISIS, který vyhrožuje jejich zabitím a požaduje propuštění 12 vězňů v Izraeli a jednoho v Norsku.

Piina matka Alex (Anneke von der Lippe) odcestuje do Izraele a pokouší se využít svých kontaktů v Izraeli i v Gaze, které navázala v rámci vyjednávání mírových dohod v Oslu. Znovu se setkává se svými diplomatickými kolegy – izraelským politikem Arikem (Amos Taman) a palestinskou Laylou (Raida Adon). Rozehrává tím hru, která bude mít následky na životech jejich bližních

i v jednotlivých komunitách, které jsou do problému zataženy.

Série představuje příběh, ve kterém sledujeme různé roviny akce – od scén automobilových honiček podél zvlněných dun a osamělých pouštních cest, až po mezilidské konflikty mezi jednotlivými postavami v Izraeli i v Oslu. Podle režiséra Barbashe přinesla také hluboký dialog v průběhu tvorby mezi štábem a herci, mezi kterými byli jak Izraelci (Židé i Arabové), tak Palestinci a Norové.

Klub Istanbul

Další seriál Netflixu, který zaznamenal mimořádný úspěch a zároveň otevřel intenzivní debaty ohledně života náboženských menšin v Turecku, je Klub Istanbul, natočený režiséry Zeynepe Günay Tanovou a Serenem Yücem. Představuje Istanbul 50. let a konkrétně jednu jeho multikulturní čtvrť, ve které žijí židovské, arménské a řecké rodiny. A barvitě ukazuje události, o kterých byste se v tureckých učebnicích dějepisu nedočetli.

Vypráví o Matildě, která je po letech propuštěna z vězení a vrací se ke své dceři Rasel, která vyrůstala v sirotčinci a matku nikdy nepoznala. Začíná pracovat v místním nočním klubu a postupně se nám začne rozkrývat spletitý příběh toho, kdo je Raseliným otcem, proč její matka skončila ve vězení a jak do toho všeho zasáhly politické události v zemi. V Turecku totiž tou dobou začíná sílit odpor vůči všem, kdo nejsou muslimové.

Roku 1942 byla uzákoněna majetková daň pro všechny nemuslimy. Sloužit měla zdánlivě k tomu, aby se zvýšily příjmy státu

během druhé světové války. Skutečným účelem byl ale převod majetku židů a křesťanů na „pravé“ Turky. Zatímco daně pro muslimy byly stanoveny v nízkých procentech, menšiny musely často platit částky, které překračovaly hranici 100 % jejich celkového majetku. Většina z nich tedy zkrachovala, jejich majetek a podniky byly zabaveny a když nemohli zaplatit víc, byli posláni do pracovních táborů. Úřady navíc začaly tlačit na to, aby podniky začaly zaměstnávat pouze Turky.

Seriál vrcholí Istanbulským pogromem v roce 1955. V novinách byla tehdy zveřejněna falešná zpráva o tom, že dům zakladatele Turecka Atatürka v Soluni vybombardovali Řekové. Byla to ale pouhá záminka k tomu, aby turečtí nacionalisté napadli řeckou, a posléze i arménskou a židovskou menšinu. Byly zničeny tisíce domů a podniků, 70 řeckých kostelů, hřbitovy a jedna synagoga. Rozmohlo se fyzické a sexuální násilí a několik desítek lidí při útoku organizovaného davu i zemřelo. Po této události emigrovala z Turecka polovina

místní řecké populace a z původních 70 tisíc Židů zhruba polovina utekla do nově založeného Státu Izrael.

Seriál je jedinečný nejen zobrazením „zapomenuté“ kapitoly tureckých dějin a pestré multikulturní a mnohonáboženské společnosti tehdejšího Istanbulu, ale zejména oživením kultury sefardských Židů a jejich jazyka ladino. Většina Židů totiž do Turecka přišla roku 1492 poté, co je ze Španělska vyhnala katolická monarchie. Říkalo se jim Sefardim podle Sefarad, hebrejského slova pro Španělsko. Sefardi si s sebou přinesli do Turecka i svůj jazyk a díky seriálu ho tak můžeme výjimečně slyšet i my.

Klub Istanbul přináší mnoho témat a dává lidem v Turecku i mimo něj možnost nahlédnout do historie země po druhé světové válce s překvapující otázkou – kam zmizeli všichni ti lidé, kteří pomáhali formovat zdejší společnost a kulturu?

ANNA BENDOVÁ

Foto: Netflix

Kantor má zodpovědnost vůči tradici i komunitě

Oslava Vysokých svátků v prostorách Bejt Simcha (Ivan Kohout)

O specifickém povolání kantora a o jeho vlastních zkušenostech s touto duchovní službou jsme si povídali s kantorem Židovské obce Děčín a zároveň kantorem Bejt Simcha Ivanem Kohoutem.

Jak jste se dostal k práci kantora a co vás vedlo ke studiím a na seminář?

Začátek byl velice prozaický. V Bejt Simcha se párkrát stalo, že zrovna nebyl přítomen nikdo, kdo by se chtěl ujmout vedení bohoslužby a tehdy jsem byl požádán, zdali bych se vedení neujal já. Začátky byly tedy takové skromné a mé znalosti nebyly velké. V liturgii jsem se začal vzdělávat jako samouk. Následně jsem ve studiu pokračoval

pod vedením rabi Michaela Dushinského, od kterého jsem se naučil nusach pro všechny základní liturgické události a společně jsme se věnovali také kantilaci a personálnímu rozměru liturgie.

Velmi si vážím času, který mi věnoval. Mnoho jsem se naučil též od kantorky Mikhal Shiff Matter. Studoval jsem u ní několik týdnů v Jeruzalémě a později také při jejím pobytu v Praze.

Nyní působíte jako duchovní pro Židovskou obec Děčín, ale zároveň i pro komunitu reformního judaismu Bejt Simcha. Jak se dá tato práce skloubit? Liší se v něčem liturgie těchto dvou společenství a máte na starost ještě další komunity?

Dá se skloubit velmi dobře. Bejt Simcha a Židovská obec Děčín úzce spolupracují. Při domlouvání termínů jednotlivých liturgických událostí je třeba aktivně komu-

nikovat s vedením obou organizací. Díky tomu se nám zatím vždy podařilo domluvit termíny tak, aby vyhovovaly velké většině členů. V současné době spolupracuji také s Židovskou obcí Plzeň, která mne velmi mile přijala. Do Plzně jezdím rád a doufám, že naše spolupráce bude pokračovat.

Studium sice ještě dokončeno nemáte, ale už nějakou dobu sloužíte jako kantor – tato práce je unikátní a může být hodně pestrá – co všechno máte na starosti v rámci duchovního života zmíněných komunit?

Vedle vedení liturgie jde také o vzdělávání členů, o práci pastorační a o práci administrativní. Kantorské povolání je nesmírně pestré. Kantor je hudebně-náboženskou autoritou. Má zodpovědnost vůči židovské tradici a zároveň také vůči komunitě, kde se tradici židovské bohoslužby snaží uchovávat. Liturgii by měl formovat s ohledem na oba tyto aspekty. Mezi nimi je občas jistě napětí. To lze však s úspěchem uchopit jako motivaci k tomu, aby se kantor ve svých dovednostech neustále zlepšoval. Kantorské vzdělání, kterého se mi dostává na Abraham Geiger College, je na té nejlepší úrovni. Doufám, že studium v brzké době úspěšně zakončím. Na tomto místě bych chtěl poděkovat svým učitelům z Abraham Geiger College, zejména profesorovi a kantorovi Eliyahu Schleiferovi a kantorovi Isidoro Abramowiczovi. Možnost studovat pod jejich vedením je opravdu privilegiem. Vzdělání, kterého se mi dostalo, je tradičního charakteru a mám za to, že jej lze uplatnit ve všech židovských komunitách. Výchozím materiálem byla vždy tradiční liturgie.

Pokud si dobře pamatují, byl jste také u toho, když bylo v židovské komunitě uzavřeno registrované partnerství a podílel jste se na této veřejné oslavě. Jaké to bylo? Můžete na to krátce zavzpomínat?

Byla to radostná událost. Shromáždili jsme se proto, abychom partnerům popřáli vše nejlepší do společného života. Na tento den máme všichni velmi hezké vzpomínky.

Probíhají pravidelné šabatové bohoslužby i v Děčíně? A s jakou účastí členů obce, případně hostů?

V děčínské obci míváme šabatovou bohoslužbu jednou měsíčně, obvykle jde o šabatovou bohoslužbu ranní se čtením z Tóry. Jde o bohoslužby participativní, do jejichž průběhu se snažím ve velké míře zapojovat všechny členy, kteří o to mají zájem.

Jaký sidur využíváte během bohoslužeb?

Povětšinou sidur Hegjon lev, ke kterému však často přikládám další materiály. V plzeňské obci jde o sidur Zichron David Jisra'el. Na Vysoké svátky v Bejt Simcha používáme machzor Forms of Prayer a pro Vysoké svátky jsme vytvořili také vlastní booklet.

Zůstaňme ještě chvíli u tohoto tématu.

Jste v týmu, který stojí za vznikem nového siduru Sulam Ja'akov, o čemž už Maskil psal, ale přece se ještě zeptám – dovedete posoudit, jak se k tomu staví členové právě v Děčíně a Bejt Simcha? Těší se na nový sidur?

Mám za to, že ano. Myšlenka začít pracovat na novém siduru obecního charakteru se zrodila právě v těchto kongregacích. Doufám, že tento sidur přispěje k porozumění mezi židovskými organizacemi v České republice a věřím, že uživatelům napomůže snáze vstupovat do světa židovské modlitby.

Připravujete nyní někoho na konverzi – ať už v rámci Děčína nebo Bejt Simcha?

Ve věci konverzí naše kongregace spolupracují s rabinem Davidem Maxou. Vzhledem k soukromí uchazečů bych ale k této věci nechtěl uvádět mnoho dalších detailů. Omezím se na konstatování, že jde o proces, který trvá obvykle alespoň dva roky a věnujeme mu náležitou pozornost.

Zmínil jste mimo jiné úlohu kantora vzdělávat obec – probíhá v Děčíně nebo v Bejt Simcha nyní nějaké studium?

V děčínské obci míváme po každé ranní bohoslužbě přednášku. Prošli jsme celé Šema s Rašiho komentářem a nyní jsme se začali věnovat Amidě. V době lockdownů jsme v Bejt Simcha měli chavruta k týdennímu oddílu Tóry. Každou bohoslužbu zároveň také uvádím krátkým úvodem k týdennímu čtení.

V Bejt Simcha i v Děčíně působíte už mnoho let. Troufáte si nějak zhodnotit po této době svou práci a máte nějakou vizi, kam by měly komunity dále směřovat nebo jak by se měly rozvíjet?

Hodnocení své práce bych raději ponechal našim členům. Domnívám se, že naše komunity by se měly rozvíjet tak, aby neztrácely kontakt s židovskou minulostí. Členům kongregací, kde působím, děkuji za podporu, které se mi od nich dostává. Chci usilovat o prohloubení znalosti hebrejštiny a rozšíření našeho repertoáru liturgické hudby.

Myslíte si, že je v současné době v Česku dostatek duchovních autorit v rámci judaismu – tedy rabinů nebo kantorů?

Myslím, že potřebujeme více kantorů. Rád bych se tedy v budoucnu o své znalosti podělil, aby nás tady bylo více.

PTALA SE RÁCHEL POLOHOVÁ

Foto: archiv Bejt Simcha

Šachrit v Bejt Simcha

Průvod Prahou na Simchat Tóra

Oslava svátku Purim

Plzeňská obec ve Staré synagoze připomněla 80. výročí transportů

V lednu uplynulo 80 let, kdy z Plzně do Terezína odjelo třemi transporty R, S a T více než 2600 mužů, žen a dětí. Osvobození se dožilo asi jen dvě stě z nich. Město bylo po Praze a Brnu třetím v pořadí, odkud začali nacisté odvádět židovské obyvatelstvo do koncentračních táborů.

Pietní shromáždění neslo název Navzdory osudu. Navzdory osudu jsou tu dnes nejen ti, kteří šoa přežili, ale i jejich potomci. „Každý rok se scházíme, abychom si připomněli osudy našich předků, příbuzných a přátel. Chtěli jsme připomenout osudy nejen těch, kteří se nikdy nevrátili, ale především těch, kteří se vrátili a podali o svém utrpení svědectví. Myšlenkou programu bylo poukázat i na to, že šoa se netýká jen generace, kterou bytostně zasáhla, ale i generací dalších. Té, která se nikdy nenarodila, ale i potomků těch, kteří šoa přežili. Většina lidí generace našich rodičů už odešla, a tak vnímáme, že dnes je to povinností nás, druhé a třetí generace, vyprávět tento

příběh dál“, uvedl předseda Židovské obce Plzeň Jiří Löwy.

Tento rok byla vzpomínka věnována kdysi rozvětvené a známé plzeňské rodině Goldscheiderů.

Pomyslným průvodcem pietním setkáním byl František Goldscheider, který jako sedmnáctiletý nastoupil do transportu s písmenem R. V úvodu programu promluvil z nahrávky, která byla pořízena pro Český rozhlas Plzeň v roce 1990, krátce před jeho smrtí. „Dostal jsem se za války, na počátku roku dvaadvacátého, bylo to v lednu, do Terezína a do dalších lágrů. Naše karanténa, soustřeďovací budova, to byla plzeňská sokolovna Na Obcizně, a tam se podařilo, myslím, že to byl fotograf Mirko Křen, schovaný kdesi za pomníky, fotografovat odchod Židů z Plzně. Já jednu tu fotku mám a je hrozná. Jdeme od sokolovny, hlídají nás četníci, „Schupo“ se jim říkalo, jdeme s posledními zbytky svého majetku, ale opravdu jenom zbytky, s kufříkem, na ulici je snůh a jen ještě vidím, jak holé stromy zvedají své ruce zoufale k nebi.“ Jeho hlas zazněl v průběhu shromáždění ještě dvakrát.

Na dálku z Londýna se připojil i jeho syn Alexander Goldscheider. Zavzpomínal

na svého tátu a také uvedl své skladby, které vznikaly v reminiscenci na otcovu vyprávění, *Terezínská a Lodní ukolébavka* zazněly v podání Jaroslavy Hannah Maxové. Alexander se se všemi přítomnými ve Staré synagoze rozloučil slovy: „Nejenže všichni sedíte v té samé synagoze, kde sedával i táta s rodinou, ale tři čtvrti století po holocaustu, po šoa, sedávají v synagogách po celé Evropě znovu tisíce, desetitisíce, a na Vysoké svátky statisíce Židů. A mezi nimi moji bratři Filip v Mnichově a Tomáš ve Frankfurtu, naše dcera Liza a její celá rodina v Londýně, já v Londýně i v Praze a mohl bych pokračovat. To vše je úžasný návrat k židovství a jistě i jeho zaručená budoucnost na věky věků. A já bych rád, aby dnešní hosté odcházeli snad nejvíce ze všeho s uvědoměním si, že se podařilo dosáhnout přesně opaku toho, k čemu byly určeny lednové transporty v roce 1942, které si tu připomínáme. Nás se zničit nepodařilo, naopak! A já jsem přesvědčen, že nikdy nezdaří!“ Posléze za zpěvu J. H. Maxové a za doprovodu studentů plzeňské konzervatoře zazněla modlitba *Ma Tovu*, která se zpívá při vstupu do synagogy a opěvuje místa uctívání H-spodina.

Vzpomínku doprovodili několika slovy i významní hosté, mezi nimi místopředseda Federace židovských obcí Jiří Daniček, ministr kultury České republiky Martin Baxa, náměstek hejtmanky Plzeňského kraje Marek Ženíšek a plzeňský biskup Tomáš Holub. Pietní shromáždění zakončil modlitbou *El male rachamim* vrchní zemský rabín Karol Efraim Sidon. Po celou dobu byla do prostoru aronu promítána jména plzeňských obětí.

Samotným shromážděním však vzpomínání na oběti i přeživší šoa v Plzni nekončí. Město Plzeň připravilo ve spolupráci s Martinem Šmokem výstavu Čas nezapomnění, která je k vidění na náměstích a v ulicích města a také v mázhausu plzeňské radnice. Židovská obec Plzeň připravila řadu přednášek a besed s potomky přeživších nebo historiky zabývajících se tématem šoa v Plzni a ve spolupráci s Národním filmovým archívem budou v prostorách domu šamese k vidění filmy, jako jsou *Transport z ráje*, *Město darované*, *A pátý jezdec je Strach* nebo *Démanty noci*.

BARBORA FREUND

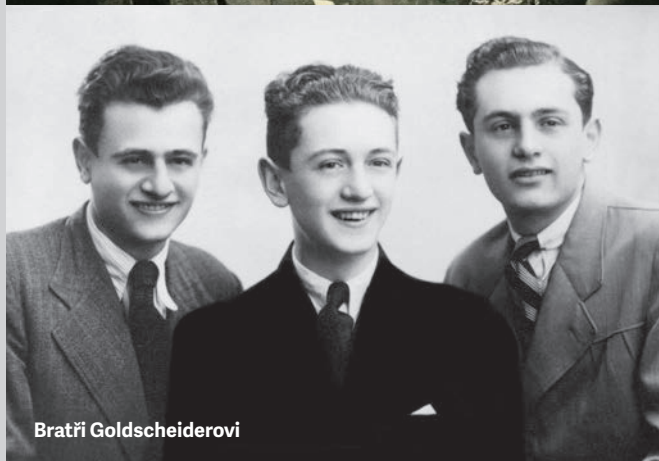
Foto: Radovan Kodera a archiv rodiny Goldscheiderových

Alexander Goldscheider, syn **Františka Goldscheidera**, se snažil osudy celé rozvětvené rodiny v 90. letech minulého století dohledat. Píše o tom ve své knize *Cílené náhody: „Jednadvacetiletý zubožený kluk seděl v Plzni na chodníku a neměl sílu vstát. Přežil Terezín, Osvětim i pochod smrti. Teď stál nedaleko domu, odkud musel v lednu 1942 odjet do Terezína. V bytě, kde žil s rodiči, bydleli cizí lidé a nechtěli ho pustit dál. Táty se ujala teta Rieselová a její syn Petr se stal jeho celoživotním přítelem.“* Tak popisuje ve své knize jeden ze střípků života svého otce.

František Goldscheider (1924 Plzeň – 1991 Frankfurt nad Mohanem) patřil k rozvětvenému plzeňskému rodu. Jeho tatínek Oskar a bratr Karel byli gestapem zatčeni už v roce 1940, patřili ke skupině židovských skautů. Byli vězněni na Borech, pak posláni do terezínské Malé věznice a odtud do Mauthausenu. Podle poválečné zprávy Červeného kříže se 18. března 1942 společně vrhli do drátů elektrického oplocení a zemřeli. Z celé rodiny Františka Goldscheidera přežil válku jen on, jeho bratr Hanuš a sestřenic Růženka provdaná Hodková. Nevrátila se například jeho maminka Serafina, teta Marta s rodinou, teta Kamila s rodinou a mnoho dalších příbuzných a blízkých.

František Goldscheider nastoupil v roce 1945 jako elév do Divadla E. F. Buriana, paralelně však také publikoval své články, především o filmu. Nakonec se rozhodl věnovat novinářině a vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. V roce 1968 se aktivně účastnil reformního procesu a byl poté zbaven všech svých pozic. Snažil se publikovat pod různými pseudonymy. Roku 1981 emigroval do Německé spolkové republiky. Přispíval do rozhlasového vysílání Svobodné Evropy, BBC a tisku. Zemřel na leukémii, pochován je na Novém židovském hřbitově na Olšanech v Praze.

Alexander Goldscheider se narodil v Praze roku 1950, jeho maminkou byla herečka Nina Zvjagina Goldscheiderová. Vystudoval hudební vědu, absolvoval kvalifikační práci Analýza kompletní tvorby The Beatles. Skládal písně, např. pro Hanu Hegerovou, Nadu Urbánkovou či Karla Černocho. Pod jménem Odysseus od roku 1977 nahrával na syntezátory vlastní skladby. Od roku 1981 žije v Anglii. Založil počítačovou společnost Romantic Robot. Produkoval a vydal dvě CD, jejichž hudba byla zkomponována v koncentračním táboře v Terezíně.

Bratři Goldscheiderovi

Databáze obětí holocaustu, Židovské muzeum v Praze

- 1 Příjmení
- 2 Jméno
- 3 Narozena
- 4 Poslední bydliště před deportací

- 5 Transport do Terezína (označení, číslo v transportu, místo odjezdu, datum příjezdu)
- 6 Transport na východ (označení, číslo v transportu, místo odjezdu, datum odjezdu, cíl)
- 7 Místo a datum úmrtí

1	2	3	4	5	6	7	8
1 Goldscheider	Adolf	31.07.1878	Vrčeň	Cd, 216, Klatovy, 26.11.1942	Cq, 1343, Terezín, 20.01.1943, Osvětim		
2 Goldscheider	Alfred	10.01.1893	Plzeň	T, 174, Plzeň, 26.01.1942	Ek, 393, Terezín, 28.09.1944, Osvětim		
3 Goldscheider	Alois	01.10.1895	Plzeň	S, 799, Plzeň, 22.01.1942	Ag, 266, Terezín, 01.04.1942, Piaski		
4 Goldscheider	Amoš	03.10.1930	Praha XII	Ck, 23, Praha, 22.12.1942	Ev, 190, Terezín, 28.10.1944, Osvětim		
5 Goldscheider	Bedřich	12.08.1885	Chlum	T, 487, Plzeň, 26.01.1942	Aa, 560, Terezín, 11.03.1942, Izbica		
6 Goldscheider	Egon	04.06.1910	Opava (kraj)	XXIV/1, 19, Opava, 18.11.1942	Ei, 553, Terezín, 29.09.1944, Osvětim		
7 Goldscheider	Emil	31.05.1901	Němčice	Ce, 376, Klatovy, 30.11.1942	Cq, 1713, Terezín, 20.01.1943, Osvětim		
8 Goldscheider	Emil	15.04.1885	Plzeň	S, 348, Plzeň, 22.01.1942	Aa, 288, Terezín, 11.03.1942, Izbica		
9 Goldscheider	Emil	02.06.1895	Plzeň	T, 178, Plzeň, 26.01.1942	Ar, 442, Terezín, 28.04.1942, Zamosc		
10 Goldscheider	Emil	24.12.1895	Plzeň				Bory, 04.10.1944
11 Goldscheider	Hanuš	09.04.1926	Plzeň	T, 177, Plzeň, 26.01.1942	Ek, 394, Terezín, 28.09.1944, Osvětim		Dachau, 28.03.1945
12 Goldscheider	Josef	19.01.1928	Plzeň	S, 351, Plzeň, 22.01.1942	Aa, 291, Terezín, 11.03.1942, Izbica		
13 Goldscheider	Karel	31.07.1899	Plzeň	R, 74, Plzeň, 18.01.1942	An, 3, Terezín, 25.04.1942, Varšava		
14 Goldscheider	Karel	30.11.1919	Plzeň				Mauthausen, 18.03.1942
15 Goldscheider	Oskar	05.02.1894	Plzeň				Mauthausen, 18.03.1942
16 Goldscheider	Ota	23.08.1927	Němčice	Ce, 378, Klatovy, 30.11.1942	Cq, 1715, Terezín, 20.01.1943, Osvětim		
17 Goldscheider	Pavel	30.10.1930	Domažlice	Ce, 322, Klatovy, 30.11.1942	Di, 56, Terezín, 06.09.1943, Osvětim		
18 Goldscheider	Rudolf	12.07.1874	Plzeň	T, 180, Plzeň, 26.01.1942	Bv, 148, Terezín, 15.10.1942, Treblinka		
19 Goldscheider	Zdeněk	03.11.1931	Praha XII	AAR, 573, Praha, 16.07.1942	Ep, 29, Terezín, 09.10.1944, Osvětim		
20 Goldscheiderová	Alžběta	01.03.1929	Němčice	Ce, 379, Klatovy, 30.11.1942	Cq, 1716, Terezín, 20.01.1943, Osvětim		
21 Goldscheiderová	Anna	17.12.1902	Němčice	Ce, 377, Klatovy, 30.11.1942	Cq, 1714, Terezín, 20.01.1943, Osvětim		
22 Goldscheiderová	Anna	03.11.1934	Praha XII	Ca, 828, Praha, 24.10.1942	Ep, 30, Terezín, 09.10.1944, Osvětim		
23 Goldscheiderová	Blanka	24.10.1924	Plzeň	S, 796, Plzeň, 22.01.1942	Ag, 263, Terezín, 01.04.1942, Piaski		
24 Goldscheiderová	Ela	04.03.1911	Plzeň	R, 76, Plzeň, 18.01.1942	An, 5, Terezín, 25.04.1942, Varšava		
25 Goldscheiderová	Emilie	03.06.1887	Chlum	T, 488, Plzeň, 26.01.1942	Aa, 559, Terezín, 11.03.1942, Izbica		
26 Goldscheiderová	Gerta	16.04.1927	Plzeň	S, 797, Plzeň, 22.01.1942	Ag, 264, Terezín, 01.04.1942, Piaski		
27 Goldscheiderová	Hana	07.03.1934	Plzeň	R, 75, Plzeň, 18.01.1942	An, 4, Terezín, 25.04.1942, Varšava		
28 Goldscheiderová	Hana	13.06.1926	Plzeň	S, 352, Plzeň, 22.01.1942	Aa, 292, Terezín, 11.03.1942, Izbica		
29 Goldscheiderová	Hedvika	26.08.1887	Plzeň	S, 798, Plzeň, 22.01.1942	Ag, 265, Terezín, 01.04.1942, Piaski		
30 Goldscheiderová	Helena	30.05.1903	Domažlice	Ce, 321, Klatovy, 30.11.1942	Di, 55, Terezín, 06.09.1943, Osvětim		
31 Goldscheiderová	Irena	28.04.1923	Plzeň	S, 350, Plzeň, 22.01.1942	Aa, 290, Terezín, 11.03.1942, Izbica		
32 Goldscheiderová	Josefa	30.04.1893	Plzeň	S, 359, Plzeň, 22.01.1942	Ab, 672, Terezín, 17.03.1942, Izbica		
33 Goldscheiderová	Kateřina	17.02.1887	Solany	Z, 109, Kladno, 26.02.1942	Ab, 371, Terezín, 17.03.1942, Izbica		
34 Goldscheiderová	Libuše	09.09.1932	Němčice	Ce, 380, Klatovy, 30.11.1942	Cq, 1717, Terezín, 20.01.1943, Osvětim		
35 Goldscheiderová	Marie	18.03.1899	Mírošov	S, 331, Plzeň, 22.01.1942	Ep, 28, Terezín, 09.10.1944, Osvětim		
36 Goldscheiderová	Marta	02.10.1897	Plzeň	S, 349, Plzeň, 22.01.1942	Aa, 289, Terezín, 11.03.1942, Izbica		
37 Goldscheiderová	Serafína	21.06.1894	Plzeň	R, 71, Plzeň, 18.01.1942	Ds, 1160, Terezín, 18.12.1943, Osvětim		
38 Goldscheiderová	Terezie	22.04.1876	Plzeň	T, 181, Plzeň, 26.01.1942			

Stručně o Wannsee

20. ledna letošního roku uplynulo 80 let od konference ve Wannsee, tragické události, jejímž důsledkem byla smrt milionů evropských Židů. V poklidném prostředí vily u jezera Wannsee vysocí nacističtí funkcionáři diskutovali na pracovní poradě, jež trvala asi devadesát minut, o tom, jak nejefektivněji vyhladit jeden celý kulturní okruh.

Konference ve Wannsee představuje událost, která neustále vzbuzuje otázky, událost, již je stále třeba připomínat a diskutovat. Tohoto úkolu se k uplynulému výročí zhostila řada institucí. V Německu to byl například Dům konference ve Wannsee, který uspořádal hybridní konferenci. V českém prostředí se tohoto úkolu zhostil kromě dalších i Památník ticha.

Památník ticha usiluje o veřejný dialog a vzdělávání ve formě přijatelné pro mladé lidi. Proto nechtěl jít cestou tradiční konference, ale nabídl nový formát v podobě názorového fóra. Cílem bylo oslovit atraktivním způsobem co nejširší publikum, iniciovat diskusi mezi studenty středních i vysokých škol, nabídnout co největší názorové spektrum, a především připomenout tragickou událost konference ve Wannsee ve vztahu k současnosti. Formou krátkých sedmiminutových příspěvků se tak ke slovu dostali historikové, filosofové, bývalí politici či vrchní zemský rabín. Ti všichni odpovídali na dvě otázky: *Co je zásadním odkazem konference ve Wannsee? Co nám její průběh, výsledek a podstata mohou sdělit pro pochopení současné situace globalizovaného světa?* Jejich odpovědi se však nepřekrývaly, nýbrž doplňovaly, a vytvořily tak mozaiku názorů, které je v dnešním světě třeba promýšlet. Zazněly zde myšlenky osobností, jejichž rodin se tragické události šoa bytostně dotkly, názory akademiků, kteří odkaz konference ve Wannsee promýšlejí z perspektivy společenských věd, i osobností, jež se samy podílely na politickém a veřejném životě.

Nejeden z řečníků upozornil na skutečnost, že většina účastníků konference ve Wannsee měla vysokoškolské vzdělání, měli všeobecný přehled a kulturní povědomí. Nic z toho jim však nebránilo v činech, které způsobily smrt milionů lidí. Filosof a sociolog Fedor Gál apeloval nejen na lidskost, ale i sílu a připravenost postavit se nacionalismu, jenž vnímá jako velmi aktuální problém. Na aktuálnost problému upozornil i novinář a spisovatel Jakub Szantó, který připomenul

tragické události arménské genocidy, jež je ve veřejném povědomí připomínána v daleko menší míře než památka šoa, a která ukazuje, co by se genocidě, jež přišla později, mohlo stát. Stejně jako Fedor Gál apeloval na neustálou nutnost tyto události promýšlet, a nikoliv je jen rituálně připomínat.

Právě přítomnost tématu šoa v dnešním světě a nutnost živého vzpomínání a kladení otázek, nové hledání klíčů a pohledů, byl motiv, který spojoval všechny řečníky. Vrchní zemský rabín Karol Sidon vyzýval k zamyšlení nad židovskou otázkou, nad tím, kdo ji kladl a dodnes klade, neboť tazatelem zde Židé nebyli a nejsou. Historik Petr Koura rovněž považuje odkaz konference ve Wannsee za vysoce aktuální a ve svém příspěvku kladl důraz na nebezpečí byrokratického aparátu, který se sestává z velmi výkonných úředníků, jejichž činnost je však redukována na pouhé bezmyšlenkovité plnění příkazů a kteří se právě plněním příkazů obhajují z činů, jež mají na svědomí miliony lidských životů.

Událost zakončila projekce videoartu Daniela Pešty s názvem *Řetěz*, který velmi působivým způsobem, podobně jako řečníci, avšak skrze umělecký výraz, upozornil na velkou aktuálnost tématu.

Památník ticha chtěl formou krátkých příspěvků významných osobností rozličných

oborů nabídnout jiný způsob vzpomínání. Způsob, který nespočívá v rituálním kladení věnců či prosloveh politiků. Způsob, který vyzývá k diskusi, klade otázky, které mohou být nepříjemné, ale o to aktuálnější, otázky, které je nutné neustále promýšlet. Způsob, který osloví širší než akademické publikum a nebude ani opakovat vyprázdněné fráze. Způsob, který osloví přítomné účastníky, televizní diváky, ale například i středoškolské studenty.

Program *Stručně o Wannsee* současně představoval i formu úvodu k výstavě k výročí útoku na Reinharda Heydricha, kterou bude na jaře letošního roku pořádat ve spolupráci s Univerzitou Karlovou a Českou televizí.

ELIŠKA PEKÁRKOVÁ

Foto: archiv Památníku ticha

Kořeny Hany Alisy Omer

Bratislavská synagoga,
již nestojí (výřez)

Hana Alisa s bratrem
Eugenem, který galerii
provozuje

↓ Zlomené housle

Symbolicky v den, kdy se už šestnáct let připomíná Mezinárodní den památky obětí holocaustu – 27. ledna – a kdy vzpomínáme na osvobození Osvětimi v roce 1945, zahájila svou další pražskou výstavu česko-izraelská výtvarnice Hana Alisa Omer. V zatím málo známé pražské galerii Beseder byly ve velké místnosti kolem dokola rozvěšeny obrazy, ale i grafiky a skici, v nichž autorka obrazně a zároveň názorně představila své kořeny.

V trochu drsně působícím industriálním prostoru Prahy 9 se setkáváme nikoliv poprvé především s okouzujícími velkoformátovými barevnými obrazy autorky, která tematicky čerpá ze židovské historie, a přitom s obdivuhodnou magií vtahuje diváka do děje svých výtvarných kompozic. Ať už jsou na obrazech zobrazovány budovy či lidé v historických souvislostech, ovládne nás pocit, že malířka do svých výtvarných vzpomínek a současných představ o kdysi jí blízkém světě přidala jako koření trochu nadreálný pohled. A to koření se na obraze mění v Kořeny, které vypovídají o autorce... Ulice se dynamicky vzdouvají navzdory pravým úhlům a reálné perspektivě, dávno zbořená synagoga jako by přilétly z jiné doby a na obrazech se setkávají lidé, kteří již dávno uvízli v minulých časech.

Rodinné dědictví

A jaké jsou vlastně skutečné kořeny Hany Alisy Omer? Narodila se dva roky po válce díky tomu, že maminka přežila pobyt v několika lágrech včetně Osvětimi i pochod smrti a otec se štěstím válku přežil v pracovních táborech.

Hana Alisa Omer se narodila v **Dunajské Středě** jako Alžběta Löwyová. Rodina žila na jižním Slovensku a mluvila maďarsky, druhým jazykem rodičů byla němčina. Hana studovala uměleckoprůmyslovou školu v Bratislavě, ve dvaceti letech však udělala aliju do Izraele. Odjely s matkou navštívit tety, které v Izraeli žily od roku 1949, ale zpátky se matka vrátila sama – do Izraele se přistěhovala až jako důchodkyně, dřív ji stát nepustil. Hana získala stipendium na výtvarné Akademii Bezalel v Jeruzalémě, kde studovala grafiku. Později žila v umělecké komunitě v Ejn Hod u Haify, odkud se v roce 1999 přestěhovala už do Jeruzaléma. Toto úžasné město se stalo častým námětem jejích obrazů.

Od roku 2005 začala naplňovat svůj dlouhodobý tvůrčí záměr – zahájila práce na sérii obrazů s názvem **Kořeny**, jimiž se obrátila k vlastní i obecně židovské minulosti. Celkem prožila v Izraeli čtyřicet pět let, než se ve stopách svých kořenů vrátila v roce 2012 do bývalé vlasti. Místo na Slovensko ale zamířila do České republiky, konkrétně do Prahy, a spolu s ní tu dnes žije polovina její rodiny.

Výstava **Kořeny** je otevřena jen na krátkou dobu, do 10. února, kdy v galerii Beseder, kterou provozuje malířčin bratr Eugen Roden, proběhne „*dermisáz*“.

LUBOR FALTEISEK

Foto autor

Chevra kadiša gomlej chasidim

Členové Pražského pohřebního bratrstva se modlí u lůžka umírajícího muže (cca 1772)

je židovská organizace, která se stará o člověka na jeho poslední cestě se vším, co k tomu patří. Již v 1. knize Mojžíšově je psáno: „V potu své tváře budeš jíst svůj chléb, dokud se nenavrátiš do země, z níž jsi byl vzat. Prach jsi a v prach se obrátíš.“

Talmud v traktátu *Moed katan*, popisuje pohřební zvyklosti té doby. Jiný traktát, *Evel rabati* ve čtrnácti kapitolách popisuje zvyky, které je nutno dodržovat vůči umírajícím, sebevrahům a popraveným. Z doby středověku jsou známy texty jako například Nachmanidova *Torat ha-Adam*, ze 13. století či ty ze 17. století od Beriacha ben Mosese z Mondeny, *Maavar Jabok*, Elia ha Kohen z Izmiru zase sepsal 754 odstavců pod názvem *Plášť dobročinnosti – Meil cedaka*. Biblické texty nám představují první hrob takto: „Abraham nabyl (zakoupil) jeskyni v Makpele.“ (Genesis 23,1-20). Jiný text říká: „Jaakov postavil nad hrobem Rachel sloup.“ (Genesis 35,20).

Povzme si tedy něco o pohřebních zvycích našich prapředků. V jeskyních byly vytesány police pro těla zemřelých. Byly to rodinné hrobky, kde se po čase kosti přeložily na jednu hromadu, aby se uvolnilo místo pro nové ostatky. Ostatky byly tedy ukládány do jeskyní, či pohřbívány do země. Známostou výjimkou je král Saul a jeho synové, jejichž těla byla spálena v ohni. Ovšem jinak se spálení těl týká hříšníků, viz Genesis 38,24 nebo Leviticus 20,14. Talmud v traktátu

Moed Katan praví: „A když někdo ostatky spatří, má vedle nich vystavět památník“. A v traktátu *Šabat*: „Potom bylo tělo umyto a vonnými mastmi natřeno a zabaleno do plátěných šatů“. V Egyptě se používaly rakve, v Izraeli nosítka či lůžko. Další svědectví židovských pohřebních zvyků, nalézáme v křesťanské Bibli: „Vzali Ježíšovo tělo a zabalili je s vonnými látkami do lněných pláten, jak je u Židů zvykem.“ (Jan 19,40). V Markovi a Lukášovi, jsou také zmínky o odložení pohřbu kvůli šabatu.

Jeden z nejvýznamnějších židovských učenců, lékař a rabin 12. století Moše ben Maimon zvaný Maimonides, řešil pohřeb dítěte, které v době úmrtí nedosáhlo věku třicet dní života. Pohřbu se mají účastnit pouze dva muži a jedna žena. Zatímco dítě, které se již naučilo chodit, musí být pohřbeno jako dospělý jedinec – *jad evel*.

O vzniku společenství *Chevra kadiša gomlej chasidim* se vlastně mnoho neví. V dalším pokračování se tedy dozvíte o různých organizacích a společenstvích tohoto druhu napříč dějinami. Na závěr talmudistický traktát *Moed Katan* 27. folio B: „Když rabi Hamnuna šel do Daromoty, zpozoroval, že někteří lidé běžně pracovali na činnostech svých povolání. Chtěl je tedy exkomunikovat. Pak však zjistil, že je tam spolek, který takové služby vykonává.“ Jedná se o 3. století o. l. ze kterého také pocházejí předpisy o zacházení s umírajícími, o návštěvě nemocných, o truchlení a stavbě hrobů.

Já sama jsem členkou společenství *Chevra kadiša* zhruba 10 let. Příště se s vámi tedy mimo historii podělím i o nějaké mé osobní zkušenosti.

SYLVIE WITTMANN

Prostranství před Západní zdí

Výhled z parku Charles Venn

Park Charles Venn

Čtvrť Jemin Moše

Jeruzalémský sníh

Sníh v Jeruzalémě není chiméra. Jednou za pár let se ze zataženého nebe skutečně začnou snášet vločky. Není to však každou zimu a zdaleka ne pokaždé zůstane sníh ležet na zemi, a že by byla sněhová nadílka tak bohatá jako letos, to je spíše vzácnost.

Když v Jeruzalémě napadne sníh, chodníky se nesolí a uličky neodhrnují, přestane jezdit hromadná doprava a v důsledku toho se uzavrou školy i úřady a většina obchodů. Vzhledem k tomu, že silnice se sotva daří udržet čisté a že vyjít do závějí mokrého sněhu na jeruzalémské kluzké dlažbě je jen na vlastní nebezpečí, není se čemu divit. Život se tak trochu zastaví a ulice Jeruzaléma zaplní děti všeho věku, které si užívají nevšední zážitek.

Několika centimetrů sněhu se Jeruzalémští dočkali dokonce i loni, ale bouře Elpis,

která letos v noci z 26. na 27. ledna zasypala Jeruzalém sněhem, to dalece předčila. Na nejvýše položených místech napadlo 25 cm a v údolích přes 10 cm sněhu. Jeruzalém pod bílou peřinou obvykle dlouho nevydrží. Tentokrát to netrvalo ani dva dny a nastupující déšť proměnil sníh v nekonečné louže. Nejdelší kontinuální sněhová pokrývka byla v Jeruzalémě v zimě 1982–1983 a to déle než 10 dní. Patrně nejvíc sněhu pak napadlo zhruba před sto lety začátkem února roku 1920, kdy výška sněhu, která pokryla Svaté město, dosahovala nebývalých 98 cm.

RÁCHEL POLOHOVÁ

Foto autorka

Jaffská brána

Masarykova vesnice

Porcelánový talíř s podobiznou T. G. Masaryka má v kibucu čestné místo

půda a bažinatá oblast, která byla známá pod jménem Naaman. Z toho důvodu se místní obyvatelé rozhodli postavit své hospodářství na výrobním průmyslu a původní továrna na červené cihly byla později přetvořena v porcelánku pojmenovanou podle přilehlé bažiny. Výroba porcelánu Naaman kibuc proslavila. Závod se úspěšně rozrůstal a poskytl pracovní místa mnoha lidem v blízkém i dalekém okolí. Továrna byla nakonec uzavřena v 80. letech 20. století, avšak značka porcelánu Naaman je dodnes známá po celém Izraeli.

Mezi další průmyslovou výrobu kibucu Kfar Masaryk patřila od 70. let 20. století výroba černobílých a později barevných televizorů pro původně finskou společnost Silora. Výroba televizorů se velmi prozaicky odehrávala v místní jídelně. V současné době Silora poskytuje digitální služby. Dalším podnikem, který funguje v kibucu až do dnešních dnů, je firma na papírové a kartonové

Masarykova ulice, Masarykovo náměstí, Masarykova lavička... a nově i poštovní známka s podobou T. G. Masaryka. První prezident Československé republiky zanechal v Izraeli nesmazatelnou stopu. Jejím patrně největším odrazem je však kibuc, který nese jeho jméno.

Patnáct minut jízdy autem z Haify, pět kilometrů jižně od centra města Akko leží při pobřeží Středozemního moře kibuc, který dostal své jméno po našem prvním prezidentovi a nadšeném podporovateli sionistické myšlenky T. G. Masarykovi. Kibuc nese jméno Kfar Masaryk – hebr. כפר מסריק dosl. *Masarykova vesnice*.

Když roku 1932 přišli s pátou přistěhovaleckou vlnou do tehdejší Palestiny židé z Litvy a Československa, rozhodli se založit společně osadu se sdíleným kolektivním hospodářstvím a ekonomikou, kterou pojmenovali jednoduše Česko-Litevsko. V následujících letech se kibuc ještě několikrát přestěhoval a změnil své jméno. Kuriozitou je, že název Kfar Masaryk byl přijat teprve poté, co se ke kibucu připojili noví přistěhovanci z Polska. Roku 1940 byl kibuc Kfar Masaryk slavnostně otevřen v západní Galileji na místě, kde sídlí dodnes.

Oficiální ceremonie otevření kibucu se odehrávala v hebrejštině i češtině a zúčast-

Kibuc Kfar Masaryk proslavil porcelán značky Naaman

nili se jí nejen čeští přistěhovanci, kteří přijeli z různých koutů oblasti Palestiny podpořit své krajiny, ale také arabští obyvatelé, kteří při proslovu zdůraznili význam přátelského soužití obou národů. Pod česko-hebrejským praporem s heslem mistra Jana Husa „Pravda vítězí“ přeloženým do hebrejštiny přednesli svou řeč také zástupci Židovského národního fondu (KKL) a podle dostupných pramenů byli přítomni i čeští a slovenští konzulové tehdy napojení na českou exilovou vládu a ministra Jana Masaryka v Londýně.

Skupina prvních obyvatel kibucu Kfar Masaryk v roce 1940 čítala 60 rodin, kibuc se rozkládal na území téměř 200 hektarů a byl ohrazen zdí se strážní věží. Spolu s novým kibucem byla založena také porcelánka Naaman. V blízkosti kibucu se nenacházel dostatek vhodné úrodné půdy – jen podmačena

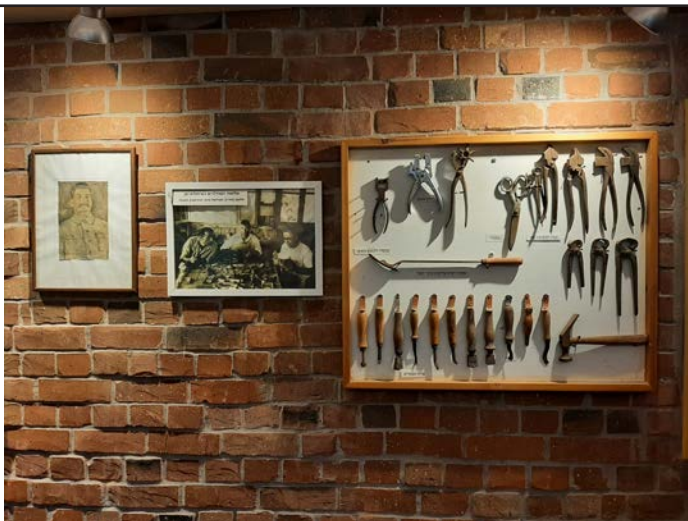
obaly Dukrat, která byla založena roku 1978.

Poté, co se podařilo zúrodnit půdu, začal kibuc aktivně rozvíjet i své zemědělství, a tak nyní vedle rybolovu a chovu drůbeže a skotu se kibuc soustřeďuje třeba i na pěstování avokáda, které vyvážá také do Evropy. Daří se zde dnes ale i různým zemědělským plodinám – například kukuřici, pšenici, rajčatům, a dokonce i bavlně. Vedle toho nyní kibuc rozvíjí také oblast turistického ruchu a nabízí originální prohlídky svých prostor a seznámí s historií a ideologií kibuců.

Kibuc Kfar Masaryk dlouho fungoval jako klasický kibuc v socialistickém duchu. Společný majetek, hospodářství, organizované vzdělávání a dělba práce doplněná dětskými domy (v nichž probíhala kolektivní výchova dětí) se odehrávaly pod všudypřítomnou podobiznou Stalina. Jako

Stalinův portrét
byl v počátcích
kibucnického hnutí
k vidění ve většině
kibuců

Pamětní mince
k výročí narození
T. G. Masaryka
vystavená v kibucu

většina kibuců dnes tuto cestu opustil i Kfar Masaryk. Kibuc prošel privatizací a v současné době už zde nefunguje společná ekonomika a hospodářství podle socialistické ideologie. Pouze společenský život nebo některé oslavy se odehrávají společně v kolektivním duchu.

Název kibucu není jedinou stopou, kterou zde zanechala osobnost T. G. Masaryka a Česká (resp. Československá) republika. Ještě během 2. světové války se kibuc rozhodl založit školu T. G. Masaryka a žádal pro tento projekt podporu československé vlády. Šlo pochopitelně o poněkud choulostivou situaci v mezinárodním měřítku. Ministr zahraničních věcí v exilu, Jan Masaryk, se zasadil o to, aby byla pro kibuc poskytnuta finanční podpora ve výši 3,5 milionu korun, vzdělávací institut byl však nakonec postaven až o desítky let později. U příležitosti 70. výročí České (resp. Československé) republiky započala v kibucu stavba dokumentačního centra T. G. Masaryka.

Kibuc Kfar Masaryk navštívil během své návštěvy roku 1990 také prezident Václav Havel, který zde zasadil strom. Česká vláda skrze svůj zastupitelský úřad v Tel Avivu

i nadále udržuje vztahy s „českým“ kibucem. Současný velvyslanec J. E. Martin Stropnický navštívil naposledy kibuc roku 2019, aby zde slavnostně otevřel nově zrekonstruovaný památník T. G. Masaryka.

RÁCHEL POLOHOVÁ

Foto: autorka

Ševcovská dílna v kibucu Kfar Masaryk

VÝROČÍ

Rabín Nathan Ehrenfeld

Doktor Nathan Ehrenfeld (18. května 1843 – 17. února 1912) byl český rabín, řečník a teolog, který v letech 1890 až 1912 působil jako vrchní pražský rabín.

Nathan Ehrenfeld se narodil roku 1843 v Dubníku nedaleko Nových Zámků, tehdy části Uherska. Studoval na ješivě v Bratislavě, Eisenstadtu a Berlíně, kde byl mimo jiné studentem ortodoxního rabína Esriela Hildesheimera (1820–1899). Poté nastoupil ke studiu teologie na Vídeňské univerzitě. Doktorát získal na univerzitě v Kielu za disertační práci věnovanou španělskému židovskému filosofovi a rabinovi Josefu Albovi.

Po studiu Ehrenfeld působil jako rabín v Brandenburku an der Havel (1872–1876), dále v Prenzlau a od roku 1878 v Hnězdně. V roce 1890 se s rodinou přesunul do Prahy, kde v červnu vystřídal Markuse Hirsche (1833–1909) ve funkci hlavního pražského rabína. V Praze setrval Ehrenfeld i přes četné nabídky z německých židovských obcí a Praze dal přednost dokonce i před Berlínem.

Rabín Ehrenfeld byl také znám jako zdatný řečník, a často vyjížděl přednášet i mimo Prahu. V rámci judaismu zastával spíše konzervativní a ortodoxní pojetí víry. Po roce 1900 kupříkladu vydal zákaz ukládání pohřebních uren na Nový židovský hřbitov na Olšanech (neboť kremace odporuje židovským pohřebním tradicím). V neposlední řadě se Ehrenfeld zapojil také do charitativních aktivit sponzorovaných finančníkem K. W. Rothschildem.

Nathan Ehrenfeld měl pět dětí a zemřel poměrně mlád – v nedožitých 69 letech 17. února 1912. Autorem jeho hrobky na Novém židovském hřbitově na Olšanech je pražský architekt Paul Albert Kopetzky.

DAVID KRAUS (REDAKČNĚ UPRAVENO)

Dva literární buřiči z Ameriky

Když cesta je zároveň cíl

Ameriku a o něco později i svět od 2. poloviny 50. let okouzlo americké umělecké a literární hnutí „beat generation“ neboli *generace beatníků*. Název se překládá jako beatová generace, ale i zbitá generace – prostě beatníci. Opořovali konvencemi a radikálně změnili soudobou básnickou scénu – ruku v ruce s hudební revolucí ve prospěch jazzu. Jak nonkonformně psali, tak také žili. Odhodili tradice, místo usdelého rodinného života se toulali Amerikou a vedli nezřízený život, přičemž platilo, že samotná cesta je cíl.

Nejznámější z těchto bardů nového umění, Allen Ginsberg, pocházel z americké židovské rodiny. Letos uplyne čtvrtstoletí od jeho úmrtí. Na počátku revoluce kultury a životního stylu mladé generace té doby stála útlá knížečka neznámého, teprve třicetiletého autora Allena Ginsberga nazvaná *Kvílení*. Etablované umělce i politiky neskutěčně provokovala, takže dosáhli dokonce toho, že její vydavatel ze San Franciska, pozdější legendární spisovatel Lawrence Ferlinghetti, šel za tento kulturní čin do vězení!

Ve slovníku najdeme, že **IRWIN ALLEN GINSBERG** (1926–1997) byl básníkem a jednou z vůdčích osobností americké beatnické generace. Jeho matkou ovšem byla ruská Židovka levicového smýšlení, Naomi Levi, učitelka, která trpěla paranoiou, což jejího syna údajně silně ovlivnilo. Otec Louis Ginsberg byl filologem, který pocházel z Lvova. Slavná, opravdu mimořádná a na celém světě známá sbírka **Kvílení a jiné básně** (1956) má přitom jen šedesát stránek, a přesto ovlivnila světové básnictví – i to české. Knihu u nás geniálně přeložil Jan Zábřana.

Židovské téma rozvíjí Ginsberg v další sbírce **Kadiš a jiné básně** (1961), což je opět tenká knížečka vydaná ve slavném Ferlinghettiho nakladatelství City Lights Books v San Francisku. Nejvýznamnějším textem je v ní volným veršem psaný žalozpěv *Kadiš za Naomi Ginsbergovou* (1894–1956). Ano, jedná se o básníkovu matku, která byla klíčovou osobou jeho dosavadního života. Narodila se v carském Rusku, a když jí bylo jedenáct, její

rodiče ze strachu před pogromy emigrovali do Ameriky. Ona však po celý život trpěla stále horšími atakami paranoidní schizofrenie, léta proto strávila po psychiatrických ústavech. Ginsberg v *Kadiši* vzpomíná, jak ji musel za její pokusy o sebevraždu a paranoidní bludy odvézt do blázince...

Smutný paradox provázel i její smrt v červnu 1956. Allen zrovna odjížděl ze San Franciska na Aljašku lodí zásobující tamní radarové základny a nemohl přiletět na pohřeb. Ten měl proběhnout podle židovské tradice – ale přišlo na něj jen sedm mužů, takže se nesešel minjan a nemohl tak být odříkán kadiš, modlitba za zesnulé. Proto nosil Allen Ginsberg v hlavě myšlenku rozloučit se s matkou svým vlastním básnickým kadišem, kterou po pěti letech realizoval knižně.

Knih, která postupně a dosti pracně vznikala, patří k vrcholům jeho tvorby. Téma modlitby za mrtvé zde autor využil tak, že jej rozvinul od vlastních traumatizujících zážitků z dětství, přes vzpomínky na svou matku až do poměrně komplexní reflexe osudů židovského národa, okořeněné o pár vyhraněných vlastních názorů.

Před rokem pak vyšla kniha, tentokrát pro změnu tlustá – má 400 stran, v níž se Allen Ginsberg, patříci k nejvýraznějším autorům světové literatury druhé poloviny 20. století, ohlíží za celou érou beat generation a jejími hlavními postavami. Nese název vytvořený podle první věty slavné sbírky *Kvílení*, která zní: „Viděl jsem nejlepší hlavy své generace zničené šílenstvím.“ Knihu, kterou po smrti Ginsberga uspořádal autor jeho biografie **Bill Morgan**, vydalo Argo v překladu Martiny Neradové pod názvem **Nejlepší hlavy mé generace** a podtitul je ještě návodnější – *Literární kronika beat generation*. Kniha s tímto lákavým názvem vznikla s odstupem dvaceti let z přednášek, které Ginsberg pronesl na univerzitě a v nichž popisoval svá první setkání s dnes slavnými autory „své“ beat generation – Kerouacem, Corsem, Burroughsem a dalšími. Vznikla tak autentická, nikým necenzurovaná literární kronika jedné

generace buřičů, která pohnula literárním světem.

Zlato v hrdle, nebo v duši?

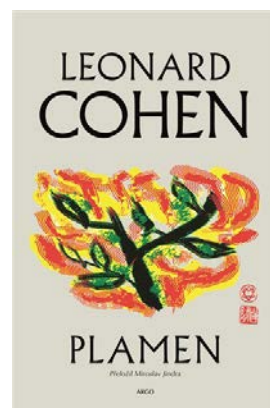
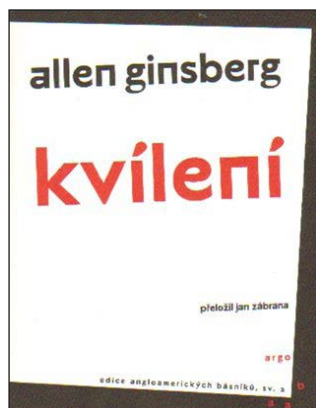
Druhým světově proslulým básníkem pocházejícím ze zámoří – a zároveň ze židovské rodiny – je legendární písničkář **LEONARD COHEN**. I tato kniha vyšla až po autorově smrti, on sám ji však předtím už delší dobu připravoval. Soubor nazvaný *Plamen* je jakýmsi testamentem tohoto oblíbeného autora a interpreta. V mnoha jeho básních či písňových textech, což lze od sebe pocho-pitelně jen těžko oddělit (v knize však jde o dva oddíly), přináší hlubší zamyšlení nad životem, než jsme u populární hudby zvyklí... Jeho hlas je jednou vzrušující, po chvíli zase uklidňující, ale když si budeme číst jeho texty my sami, poznáme, že nás text svými hlubšími významy vtáhne a sám si řekne o tu správnou interpretaci.

V objemné – a zároveň objemné – knize se nám představuje ve všech svých polohách, od humoru podávaného s nadhledem přes meditativní polohy až po měkčí lyrické texty a věrohodné smutnění. Verše kongeniálně přeložil, resp. přebásnil, nedávno zesnulý Miroslav Jindra, překladatelská legenda. Kniha, kterou vydalo Argo, přináší jedno překvapení – a to jsou Cohenovy vlastní ilustrace. Představil se nám jako zdatný karikaturista.

Leonard Cohen (1934–2016), po našem tedy Kohn, se narodil v kanadském Montrealu – v židovské rodině, pochopitelně. Jako spisovatel debutoval v roce 1956, stejně jako Ginsberg. Po básnických textech napsal dva romány, *Oblíbená hra* a *Nádherní poražení*, ale úspěch se nedostavil ani u čtenářů, ani u kritiků.

Zaměřil se tedy na zpěv a psaní písniček, kde dosáhl fenomenálního úspěchu. Literatury se však nezřekl, což dokazuje i tenhle posmrtně vydaný soubor.

LUBOR FALTEISEK

Požehnání patnácté

Požehnaný jsi, Hospodine, Bože náš, králi všehomíra, jenž snímáš spánek z mých očí a dřímotu z mých víček.

Uplynuly dva dny od chvíle, kdy Jirka viděl na Instagramu svoji mámu svoji vlastní malbu, pod kterou se nashromáždilo přes 3000 lajků. Nastal večer a v restauraci U Černého koně se sešli Jáchym, oba jeho rodiče, třídní učitelka Vlčková a také jeho strýc Vladimír. Na začátku panovalo u stolu jisté napětí, které bylo dané jednak tím, že kromě Jáchymovy matky Jitky viděli Vladimíra všichni poprvé, a také tím, že mezi Jáchymem a jeho rodiči nebylo všechno v pořádku. Jáchym si všiml, že jeden z číšníků koktá.

Najel na zažitý zvyk před ostatními šaškovat a spustil: „Tak si předvedeme, co nás za chvíli čeká.“ Ukázal směrem k číšníkovi, postavil se a pokračoval: „T-t-tak pa-pánové, co b-budeme dneska pa-pa-papat? D-d-dáte si ta-ta-tatar-rák, n-nebo snad libo pěkně prrropečenou ko-kotletu? Ma-máme tu ta-ta-ta-také v-výtečné ha-ha-ha-mburgery a na-na-nakládaný he-he-he-rmelín.“

Ještě tak o měsíc by to Jitce přišlo zábavné. Teď jí to však celé přišlo nemístné a svéno syna utla.

„Prosím tě, mami, co je špatně?“

Jitka se zvedla a jenom mávla rukou, jako by zaháněla obtížný hmyz. Pak se kvapně odebrala na toaletu.

Učitelka Vlčková už se chystala říct k tomu něco moudrého, ale strýc Vladimír ji předešel:

„Jáchyme, nech ji. Potřebuje čas, aby si něco srovnala v hlavě.“

Po chvíli mlčení pokračoval: „Vlastně o tobě zatím vím jenom to, že jsi teď u sebe v pokoji namaloval velmi zdařilý obraz. Moji přátelé od kumštu by ho taky ocenili. Pověz mi něco víc o tom, na čem děláš.“

Jáchymovi bylo, jako by se probouzel z dlouhého spánku. Ocenění a pochvaly za jeho výtvarné výtvořky, kterých se mu zatím dostávalo od rodičů, mu přišly suché a ryze formální, až měl pocit, že ho chválí jenom z pocitu povinnosti. Tím pádem mu to přišlo prázdné a bezcenné. Pochvaly od učitelky Vlčkové mu připadaly upřímné a od srdce, cítil z nich opravdový zájem a dělaly mu dobře na duši. Avšak ocenění a zájem od člověka, který se pohyboval ve světě umělců, představovaly úplně jiný level. A tak se rozpovídal.

Před třídní Vlčkovou se vynořil docela jiný Jáchym, než jakého dosud znala. Znala nejednu z jeho dobrých stránek, které před ostatními skrýval, protože pouze u ní cítil potřebné napojení, nicméně teď byl před ní mnohem opravdovější a díky tomu, že strýc živě reagoval na jeho slova, postupně jako by

ilustrace: flickr

nabýval větší úplnosti. Po její usmívající se tváři skanulo několik slz dojetí.

Jirka se jen díval a nevycházel z úžasu, jaká energie se rozproudila mezi jeho synem a jeho švagrem.

Do toho se vrátila Jitka. Zaznamenala tu velkou proměnu u stolu a chvíli tam jen tiše stála a poslouchala.

Když se na chvíli zastavil proud Jáchymových slov, přihlásila se sama o slovo: „Promiňte, že vám do toho tak vpadám. Jenom bych nechtěla, aby nad mým náhlým odchodem od stolu zůstal viset otazník. Jáchyme, chtěla bych se ti tady s tátou omluvit, že jsme se dlouho před tebou chovali tak, že jsme tě vlastně nemohli poznat. Líbí se mi tvůj smysl pro humor a až do nedávna se mi líbila tvoje schopnost překlenout nepříjemné chvíle tvým šaškováním. Ale jen do té doby, než jsem si uvědomila, že je to jen další z tvých masek, které před námi ukazuješ namísto sebe. Víš, my jsme se teď s tátou hodně soustředili na to, aby se neopakovalo to, co jsi provedl se Stoupovou. A šli jsme hodně do sebe a pokusili se náš život vzít za jiný, snad lepší konec. Nechci ti zazlívát, že nám moc nedůvěřuješ, když se teď chováme jinak. Jenom tě prosím, aby ses o to pokusil a věřil nám, že se o to snažíme upřímně a opravdově. Asi se nám to nebude dařit vždy tak dobře, jak bychom si přáli, ale prosím, zkus nám věřit. Hough.“

„Mami, já zatím ještě nevím, co si o tom všem mám myslet. Jen bych ti teď strašně moc chtěl poděkovat, že jsi sem přivedla Vládu. Díky moc!“

„A já jsem rád, že ses mi ozvala a seznámila mě se svým synem,“ přidal se Vláda.

„Jáchym to možná tak dobře nevnímá, ale já musím říct, že ses po těch více než dvaceti letech opravdu hodně změnila.“

„To asi může v tuhle chvíli stačit,“ vložila se do toho Vlčková. „Už mám docela hlad a my jsme si zatím ještě nic neobjednali.“

Ano, bylo opět potřeba dopřát všem čas, aby si věci sedly tak, jak mohly nejlépe. Během jídla se Jáchym bavil hlavně s Vládou, nicméně pozorně sledoval oba rodiče. Cítil z nich mnohem víc života. A jestli tu změnu vnímá i Vláda, který se pro něj stačil stát autoritou číslo jedna, pak to tak nejspíš opravdu bude. Jestliže se díky němu cítil jako probuzený, tak by možná stálo za to oplatit rodičům a probudit k životu poněkud mrtvý vztah, který k nim měl. Když přišel na řadu zákusek, omluvil se jim za to, jaké problémy jim v posledních dnech způsobil.

„Nemusíš se omlouvat,“ řekla mu Jitka. „Vždyť jinak bychom se nedostali tam, kde jsme teďka. Můj život s tvým tátou by byl nadále tak mechanický jako dosud a scházelo by mu kouzlo, které jsi nás přiměl do něho vnést. A nikdy bych se nedokopala k tomu obnovit svůj vztah s tvým strejdem. Jáchyme, dotlačil jsi nás oba, abychom se probudili z duševního spánku.“

„A je tu mezi námi ještě někdo, komu bychom chtěli ze srdce poděkovat,“ dodala, když dala na stůl luxusní Lindt bonboniéru. „Paní učitelko Vlčková, děkujeme vám moc za to, co jste celou dobu dělala pro Jáchyma, a za to, jak moc jste se v posledních dnech angažovala v celém tom nešťastném případě“

JAN DAVID REITSCHLÄGER

Kulturní program únor–březen 2022

Židovské muzeum v Praze
Oddělení pro vzdělávání a kulturu
Maiselova 15, Praha 1
tel. 222 325 172,
education@jewishmuseum.cz,
www.jewishmuseum.cz

AUDITORIUM OVK ŽMP, Maiselova 15, 3. patro

PONDĚLÍ
28. 2.
18.00

Ježíš Nazaretský v kontextu judaismu své doby a soudobých židovských či judaizujících badatelů

Ježíš Nazaretský, jenž žil v době císařů Augusta a Tibéria, byl Židem své doby, na což klade důraz řada moderních badatelů. Přednáška Jiřího Lukeše z Husitské teologické fakulty UK přiblíží stěžejní historické okolnosti či sociální poměry doby, které mohly ovlivnit cíle Ježíšova vystoupení a způsob prezentace jeho reformního programu. Vstup volný

STŘEDA
2. 3.
18.00

Sionistický skauting v prvorepublikovém Československu
Přednáška historičky Jitky Radkovičové se zaměří na působení různých typů sionistických mládežnických hnutí inklinujících ke skautingu na území první československé republiky. Za pomoci materiálů z českých, a především izraelských archivů doloží, že sionistická mládež se připravovala na jasně definovaný cíl – přesídlit do „národní domoviny“ v Palestině. Vstup volný

PONDĚLÍ
7. 3.
18.00

Čtenářský kroužek amerických židovských spisovatelů: Saul Bellow
V březnovém setkání američanka Hana Ulmanová představí tvorbu významné osobnosti americké prózy 20. století Saula Bellowa (1915–2005). Rozbor krátkého románu *Ani den a povídky Hledání pana Greena* naznačí, jakými tématy se autor ve své tvorbě zabýval. Vstup volný

STŘEDA
9. 3.
18.00

Židovští architekti v Praze: Rudolf Wels
Březnová přednáška historika architektury Zdeňka Lukeše představí vynikajícího projektanta Rudolfa Welse (1882–1944), žáka Friedricha Ohmanna a Adolfa Loose. Autor řady staveb na území západních Čech a Prahy a rovněž scénograf filmů Osvobozeného divadla byl i se svou rodinou za války zavražděn ve vyhlazovacím táboře Osvětimi. Vstup volný

PONDĚLÍ
14. 3.
18.00

Vernisáž výstavy The Wingmen s besedou (Příběh československých pilotů a leteckých mechaniků ve službách Státu Izrael)

Minisérie fotografických portrétů představí příběhy několika československých pilotů a mechaniků, kteří působili v izraelské armádě v době vzniku Státu Izrael a kteří se zde natrvalo usadili. Vernisáž doprovodí beseda s autorkou fotografií Pavlínou Šulcovou a autorkou doprovodných biografických textů Irenou Kalhousovou. Moderuje Tomáš Pojar, bývalý velvyslanec ČR v Izraeli v letech 2010–2014. Vstup volný

DÍLNA OVK ŽMP, Maiselova 15, dvůr

NEDELE
13. 3.
10–12.00

Nedělní dílna pro rodiče s dětmi: Lvíček Arje jde na karneval

Blíží se veselý židovský Svátek losů Purim. Jakou masku si asi tentokrát na karneval oblékne Lvíček Arje? A za co se převléknou vaše děti? Vezměte s sebou dobrou náladu, budeme si vyprávět příběh o krásné královně Ester a jejím hodném strýci Mordechajovi. Oslavíme spolu nejveselejší svátek v roce. A nebude chybět ani purimová lahůdka – uši zlého vezíra Hamana. Vstupné 70 Kč

MAISELOVA SYNAGOGA, Maiselova 10

ČTVRTEK
24. 2.
19.00

Perly 20. století / Duo Beautiful Strings

Koncert houslistky Moniky Urbanové a harfistky Hedviky Mousy Bachy, během něhož zazní díla soudobých skladatelů. Vstupenky na koncert možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze, v Informačním a rezervačním centru muzea (Maiselova 15, Praha 1), v síti Prague Ticket Office – Via Musica a na webových stránkách Židovského muzea v Praze. Vstupné 230 Kč

ČTVRTEK
17. 3.
19.00

Nelehkost bytí... / Amadeus String Trio

Koncert jednoho z předních českých komorních smyčkových ansámbľů, jehož členové působí ve Škamponě či Talichově kvartetu. Na koncertu zazní např. Goldbergovské variace Johanna Sebastiana Bacha (1685–1750) či výběr z díla Hanse Krásky (1899–1944). Vstupenky na koncert možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze, v Informačním a rezervačním centru muzea (Maiselova 15, Praha 1), v síti Prague Ticket Office – Via Musica a na webových stránkách Židovského muzea v Praze. Vstupné 230 Kč

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE Pinkasova synagoga

ÚTERÝ
8. 3.
10.00

Vzpomínka na vyvraždění rodinného tábora v Osvětimi-Březince

Předsednictvo Terezínské iniciativy vás zve do Pinkasovy synagogy v Praze na tradiční vzpomínku na vyvraždění rodinného tábora v Osvětimi-Březince.

ŽIDOVSKÁ OBEC LIBEREC Online

ČTVRTEK
24. 2.
17.00

Přednáška Karla Hrdličky na téma „Židé v Maroku“

Zúčastnit se můžete prostřednictvím Skypu (Údaje: live:hrdlickarel; e-mail: hrdlickarel@seznam.cz). Pošlete Karlu Hrdličkovi zprávu nejedle do 23. února 2022 do 16 hod.: PŘEDNÁŠKA LIBEREC a k tomu Vaše telefonní číslo pro případ potíží.

ŽIDOVSKÁ OBEC PLZEŇ Dům šamese, Smetanovy sady 80/5, 301 00 Plzeň

ÚTERÝ
15. 2.
18.00

Proč nemá Izrael ústavu?
Přednáška: Mgr. Zbyněk Tarant, Ph.D. Jaký je vztah demokracie a náboženství v Izraeli? Jak

se k otázce demokracie postavili otcové myšlenky založení židovského státu? Odkud pochází z dnešní definice Izraele jakožto „židovského a demokratického státu“ a jaké paradoxy přináší pro každodenní život v praxi? Na a další otázky týkající se samotných těchto základů izraelské státnosti odpoví Zbyněk Tarant z Katedry blízkovýchodních studií Fakulty filozofické ZČU.

STŘEDA
16. 2.
18.00

Beseda o Věrci Kohnové

Beseda v rámci projektu Navzdory osudu Jana Poncarová a Jiří Sankot. Spisovatelka Jana Poncarová bude vyprávět o osudu úhledně psaného deníku, který si dvanáctiletá Věrka psala od srpna 1941 do ledna 1942. „Před odchodem do transportu si Věra deník schovala u rodiny Kalivodových z Dobříva na Rokycansku, s nimiž se Kohnovi přátelili. U nich přečkal válku i komunistický režim, a to v knihovně, mezi ostatními knížkami. Deník později objevila moje teta, která ho předala knězi Miroslavu Matoušovi a ten se zasloužil o jeho knižní vydání.“ Společně s historikem Jiřím Sankotem ve svém vyprávění se blíží osudy Věrky Kohnové a její rodiny. Během posledních deseti let pátrání se jim podaří vyplnit bezpočet bílých míst a uvést tento příběh ve všeobecné známosti. Díky jejich iniciativě se Věra Kohnová brzy dočká odhalení pamětních desek v Koperníkové ulici.

PONDĚLÍ
21. 2.
18.00

Promítání: A pátý jezdec je Strach

Promítání v rámci projektu Navzdory osudu

Děj film odehrává v době nacistické okupace a prvních transportů. Rasové zákony umístily mnoho lidí mimo zákon a odsoudily je k smrti. Mezi židovským obyvatelstvem se začíná šířit hrůza. Hlavní hrdina filmu, židovský lékař docent Braun, se NAVZDORY bídě a ponížení snaží postavit svému největšímu nepříteli: Strachu.

PONDĚLÍ
7. 3.
18.00

Neověřitelné: židé a židovky jsou lidé jako my

Akce se koná v rámci projektu Navzdory osudu.

Podnadpis: Z toho bude akorát antisemitismus, z toho vašeho výzkumu. Martin Šmok bude hovořit o zkušenostech s výzkumem bílých dějin, ale také historie bude hledat míst za židovskou historií jen a pouze ve světle stereotypních rasistických představ, které u nás tvrdí nacistické norimberské zákony a bolševické představy o dědičném sionismu.

ÚTERÝ
8. 3.
18.00

Promítání: Démanty noci

Démanty noci se promítají v rámci projektu Navzdory osudu.

Snímek byl natočen podle povídek Arnošta Lustiga, Tma nemá stín ze sbírky Démanty noci. Navzdory tomu, že je příběh velmi jednoduchý, nenechá Vás chladnými. Uvidíte dva bezejmenné chlapce (Prvního a Druhého), kteří uprchli z transportu smrti směřujícího do koncentračního tábora. Poskytnou Vám neobvyklý pohled na válečné téma, aktuálně subjektivní pohledem. Příběh útěku dvou židovských mladíků je naturalistickým zkoumáním pocitů ohrožení, zavržení a vykořeněnosti. Do zážitků zbědovaných chlapců v sudetském lese vstupují vzpomínky, sny a představy.

PONDĚLÍ
14. 3.
18.00

Nebesa, kosmos a hvězdy v židovské tradici

Vede: Věra Tydlitátová
Kosmologické představy

a jejich vývoj od nejstarších dob po období středověku. Otázky a polemika okolo astrologie. Personifikace hvězd a planety. Polemika s babylonským pojetím nebes.

IZRAELSKÁ KULTURA V ČR Jazz Dock, Praha

ÚTERÝ
15. 2.
20.00

Eyal Lovett Trio (IL/DK/DE) JAZZ ČTYŘ KONTINENTŮ

Izraelský pianista a skladatel Eyal Lovett je jedním z neju-

spěšnějších jazzových umělců současnosti v Evropě. V roce 2017 převzal od „Jazzy Berlin“ cenu „Artist of the Year“ a v roce 2018 získal první cenu mezinárodního festivalu „Jazz Wings“ ve Varšavě. Jediněná schopnost vyprávět příběhy je charakteristickým rysem Lovettovy hudby, která vyniká okouzlujícím a mistrovským provedením. Je to hudba, ve které se snoubí Západ s Východem, klasická hudba s jazzem a s hudbou

Středního východu. Lovettovy skladby mají klasickou architekturu, jsou plné půvabných středomořských melodií, komplexních rytmů a jazzové harmonie. Světově proslulý kytarista Gilad Hekselman se v roce 2016 zúčastnil nahrávání Lovettova druhého alba Tales From a Forbidden Land. Třetí album Beyond Good and Evil se v roce 2019 dočkalo vynikajícího mezinárodní přijetí a v únoru 2022 vydá Eyal Lovett Trio své čtvrté album. Vstupné na sezení 400 Kč, na stání 250 Kč

Galerie Ladislava Sutnara, Plzeň

23. 2.
2. 4.

Výstava Eitana Bartala

Eitan Bartal je umělec, který se narodil a žije v Tel Avivu, vystudoval Akademii umění

a designu Bezalel v Jeruzalémě. Nyní pracuje jako umělec, designér a učitel na Univerzitě v Holonu.

Galerie Ladislava Sutnara, která je součástí Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara, vystavuje jeho tvorbu.

KONVERTITKA

Mladá žena Vigdis Adelaís původem z prosperující křesťanské rodiny se zamiluje do Davida Todrose, syna rabína a studenta ješivy. Jejich životní příběh je o to složitější, že se odehrává v katolické Francii jedenáctého století. V touze po společné budoucnosti se Vigdis vzdává svého pohodlného života a pár prochází z města s pronásledovateli v patách. Na jihu Francie se formuje první křížová výprava a z příběhu zakázané lásky se stává putování napříč kontinenty. Na základě dvou fragmentů z Káhirské genízy – archivu uchovávaného více než tři sta tisíc rukopisů a dokumentů uložených v horní komoře synagogy ve Staré Káhiře – vytvořil Stefan Hertmans pozoruhodné dílo, v němž s téměř tisíciletým odstupem zrekonstruoval tragický příběh milenců,

jimž hvězdy nepřály. Hertmans umně proplétá fakta s fikcí a se stylistickou vynalézavostí barvitě líčí středověkou společnost.

Stefan Hertmans patří mezi nejvýznamnější současné vlámské autory. Více než dvacet let působí jako profesor na Královské akademii výtvarných umění v Gentu a přednáší na zahraničních univerzitách v Paříži, Vídni či Londýně. Je autorem románů, esejí, her a především básní, které rád recituje

v jazzovém doprovodu. Věhlas ve světě mu přinesl román Válka a terpentýn z roku 2013, přeložený do čtyřiařidvaceti jazyků a oceněný několika literárními cenami.

Z NIZOZEMŠTINY PŘELOŽILA **RADKA SMEJKALOVÁ**

Vázaná bez přebalu | Počet stran: 280 | Doporučená cena: 350,- | Nakladatelství Garamond, 2022

POČTA BEDRNÍKOVI

Ohlédnutí za osudy hraběte Zdeňka Bořka-Dohalského (1900-1945) a dalších příslušníků šlechty v okupované vlasti i na frontových liniích

Památník Terezín, Ústav pro studium totalitních režimů a Plzeňská filharmonie srdečně zvou Vás a Vaše přátele na vzpomínkovou akci k 77. výročí poprav Zdeňka Bořka-Dohalského

7. února 2022

15:00 setkání účastníků v prostoru za tzv. Pražskou branou

Malé pevnosti Terezín

16:00 zahájení komponovaného programu

AKCE SE KONÁ V RÁMCI PLATNÝCH HYGIENICKÝCH OPATŘENÍ

Haleluja be-cilcelej šama

$\text{♩} = 110$

Ha - le - lu - ja ha - le - lu - ja be - cil - ce - lej ša - ma

9
ha - le - lu - ja ha - le - lu - ja be - cil - ce - lej tru - a

17
Kol han - ša - ma te - ha - lel ja ha - le - lu - ja he - le - lu - ja

25
kol han - ša - ma te - ha - lel ja ha - le - lu - ja ha - le - lu - ja

Chvalte Hospodina zvučnými cimbály,
chvalte Hospodina cimbály hlasitými.
Každá duše ať chválí Hospodina
Haleluja! [*Chvalte Hospodina*]

הללו-יה בצלצלי-שמע
הללו-יה בצלצלי תרועה.
כל הנשמה, תהלל יה
הללו-יה.

Už v Tóře najdeme zmínky o tom, že lid Izraele chválil Hospodina písní. Většina z nás si však s hudbou a chvalozpěvem v Tanachu spojuje nejvíce postavu krále Davida, kterému je podle tradice připisována celá kniha Žalmů – tedy kniha plná chvalozpěvů. Žalmů

je v této biblické knize přesně 150 a poslední z nich jako by byl spíše úvodem pro celou biblickou knihu. A právě text tohoto žalmu, tedy 5. a 6. verš 150. žalmu, je i textem této písničky. Nejen zmíněné dva verše, ale celý tento krátký žalm nás vyzývá ke chvále

Hospodina skrze píseň a hudbu. Není známo, kde má původ uvedeně písňové zpracování, ale traduje se, že jde o chasidskou melodii a obliba tohoto žalmu nejen jako šabatové písně je známá minimálně od počátku 20. století.

maskil

VĚSTNÍK MASKIL – registrace MK ČR č. E 14877.
Vydává židovská kongregace Bejt Simcha,
přidružený člen Federace židovských
obcí v ČR, Maiselova 18, 110 00 Praha 1,
Česká republika, IČO: 61385735, e-mail:
redakce@maskil.cz.

Maskil vychází měsíčně za laskavé
podpory Ministerstva kultury ČR, Federace

židovských obcí v ČR, Nadační fond obětem
Holocaustu (NFOH).
Zájemci mohou přispět na vydávání věstníku
libovolnou částkou na bankovní účet:
86-8959560207/0100 u Komerční banky,
variabilní symbol: 88888 (5×8). Manipulační
poplatek 10 Kč.
Uzávěrka tohoto čísla 29. 1. 2022.
Uzávěrka příštího čísla 27. 2. 2022.

REDAKCE: Ráchel Polohová, Anna Bendová.
REDAKČNÍ RADA: Pavlína Schultz, Tomáš
Novotný, Fedor Gál, Věra Razáková, Jiří
Blažek.
KOREKTURY: Tereza Macigová.
GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA: Studio Designiq.
TISK: GRAFOTECHNA PLUS, s. r. o.
ISSN: 2570-6373

